

Program usuwania azbestu
i wyrobów zawierających azbest
dla Gminy Świerzno
na lata 2020-2032

Zamawiający:

Gmina Świerzno
Świerzno 13
72-405 Świerzno

Wykonawca:

Green Key Joanna Masiota - Tomaszewska
ul. Nowy Świat 10a/15
60 - 583 Poznań
www.greenkey.pl

Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Świerzno na lata 2020-2032

Właściciel firmy:

mgr Joanna Masiota - Tomaszewska

Autorzy opracowania:

mgr Andrzej Karkowski
mgr Kamil Nabagło

SPIS TREŚCI

1. POTRZEBA, CEL I ZAKRES OPRACOWANIA	5
2. PODSTAWY PRAWNE	7
3. AZBEST – WŁAŚCIWOŚCI I ZASTOSOWANIE - SZKODLIWE DZIAŁANIE NA ZDROWIE CZŁOWIEKA.....	10
4. CHARAKTERYSTYKA GMINY ŚWIERZNO.....	13
5. INWENTARYZACJA BAZOWA	13
6. ANALIZA ILOŚCI WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY ŚWIERZNO	15
7. SZACUNKOWE KOSZTY DEMONTAŻU, TRANSPORTU I UNIESZKODLIWIANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY ŚWIERZNO	19
8. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA AKTUALIZACJI PROGRAMU USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA GMINY ŚWIERZNO	22
8.1. Obowiązki Gminy Świerzno	23
8.2. Obowiązki właścicieli nieruchomości.....	25
8.3. Obowiązki wykonawcy robót.....	25
9. HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ORAZ OCHRONY PRZED JEGO SZKODLIWOŚCIĄ.....	26
10. FINANSOWANIE PRAC ZWIĄZANYCH Z USUWANIEM I UNIESZKODLIWIANIEM ODPADÓW AZBESTOWYCH	27
10.1. Narodowy Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie	28
10.2. Kredyty oferowane przez banki.....	29
SPIS RYCIN.....	31
SPIS SKRÓTÓW.....	31
SPIS ZAŁĄCZNIKÓW	32

1. POTRZEBA, CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Na mocy ustawy z dnia 19 czerwca 1997 roku o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2017 r., poz. 2119), w roku 1998 w Polsce zakończono produkcję wyrobów zawierających azbest. Na posiadaczy wyrobów zawierających azbest nałożono obowiązek ich inwentaryzowania i przestrzegania specjalnych procedur w trakcie usuwania, transportu i ich składowania.

W dniu 14 lipca 2009 roku Rada Ministrów przyjęła uchwałę „Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032”, a następnie dnia 15 marca 2010 przyjęto uchwałę nr 39/2010 zmieniającą uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032”.

Szacuje się, że proces usuwania wyrobów zawierających azbest trwać będzie do 31.12.2032 r.

Tak długi okres został przyjęty ze względu na trwałość płyt azbestowo – cementowych i innych wyrobów zawierających azbest stosowanych w budownictwie oraz ich znaczne rozproszenie na terenie kraju. Dodatkowo czas ten wydłuża konieczność ponoszenia przez właścicieli nieruchomości, urzędów oraz instalacji wysokich kosztów demontażu wyrobów zawierających azbest oraz transportu i unieszkodliwiania odpadów azbestowych, a także nieuniknionych kosztów związanych z zakupem nowych wyrobów bezazbestowych, które zastąpią usunięte wyroby azbestowe.

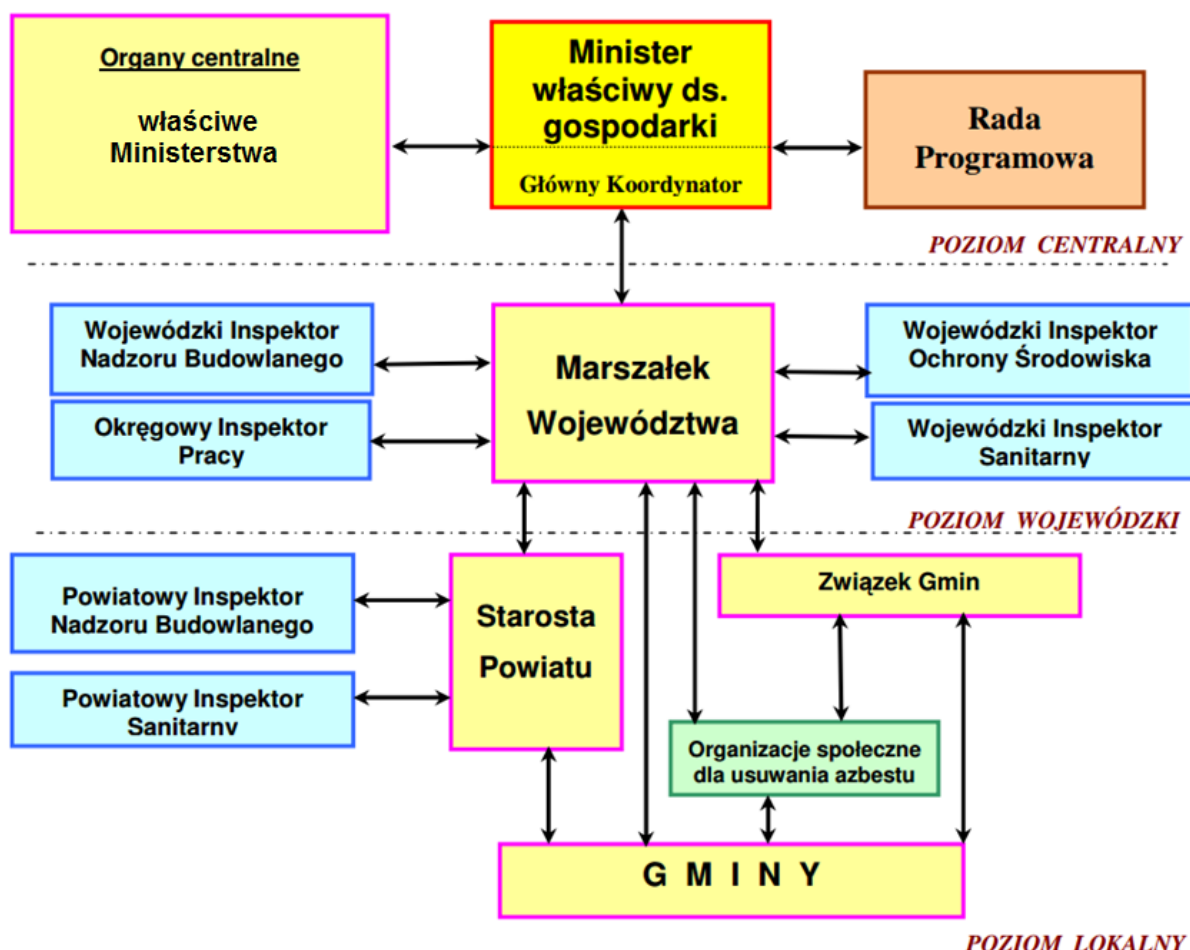
Proces eliminacji azbestu może ulec przyspieszeniu dzięki stale rosnącej świadomości ekologicznej mieszkańców, a także nowym możliwościom w zakresie estetyki wykończenia obiektów budowanych. Najważniejsza jednak, wydaje się być możliwość wsparcia finansowego działań, przez państwo i samorząd.

„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” określił następujące zadania na poziomie lokalnym realizowane przez samorząd gminny.

1. gromadzenie przez Wójta Gminy Świerzno informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.gov.pl;
2. przygotowanie programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest;
3. organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
4. organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w programie;
5. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
6. współpraca z Marszałkiem Województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest;
7. współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
8. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację programu;

9. współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Zadania własne w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest Gmina Świerzno powinna realizować we współpracy z innymi podmiotami. Schemat przedstawiający ogólny zarys wspólnych działań przedstawiono poniżej. Udział poszczególnych jednostek w realizacji zadań opisano w dalszej części niniejszego opracowania.

Ryc. 1. Schemat ilustrujący współpracę organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, jednostek inspekcyjnych i organizacji pozarządowych

Źródło: Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009 – 2032, zmodyfikowany

Dotychczas w Gminie Świerzno obowiązywał „Program Usuwania Azbestu i Wyrobów zawierających azbest dla Gminy Świerzno na lata 2011-2032” stanowiący załącznik do Uchwały Nr XIV/834/2012 Rady Gminy Świerzno z dnia 20 lutego 2012 r.

W ostatnich latach była uzupełniana Baza Azbestowa www.bazaazbestowa.gov.pl dzięki czemu gromadzono dane o lokalizacji, masie i stanie wyrobów zawierających azbest występujących ogółem, unieszkodliwionych i pozostałych do unieszkodliwienia.

Dane te były jednak niepełne ze względu na fakt, że wcześniej nie wszystkie wyroby zostały zidentyfikowane oraz że część mieszkańców unieszkodliwia wyroby zawierające azbest na własny koszt nie informując o tym Urzędu Gminy. W celu aktualizacji danych zdecydowano o przeprowadzeniu całościowej inwentaryzacji wyrobów od nowa.

Dane z inwentaryzacji przeprowadzonej w 2019 były podstawą do opracowania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Świerzno na lata 2020-2032” zwanego dalej Programem.

Zarówno niniejszy Program jak i POKzA tj. „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032” opierają się na następujących celach:

- usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest,
- minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych obecnością azbestu na terytorium kraju,
- likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Celem niniejszego Programu jest m.in. wskazanie mieszkańcom szkodliwego wpływu azbestu na zdrowie człowieka, określenie ilości wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Świerzno oraz wyznaczenie zadań w długookresowym (do 2032 roku) procesie eliminowania wyrobów zawierających azbest z użytkowania. Wszystkie te działania przyczyniają się do stworzenia właściwych warunków życia mieszkańców Gminy. Program ma charakter lokalny, jest jednak spójny z głównymi założeniami programu krajowego.

Niniejszy dokument zawiera:

- podstawy prawne opracowania dokumentu,
- ogólną charakterystykę Gminy Świerzno,
- informację o zastosowaniu i szkodliwości azbestu,
- dane o ilości wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Świerzno,
- założenia i cele,
- harmonogram realizacji,
- sposoby finansowania oraz pozyskiwania środków finansowych na realizację celów programu.

2. PODSTAWY PRAWNE

Podstawowym aktem prawnym dotyczącym problematyki azbestowej są **ustawy**:

- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2017 r., poz. 2119) - na mocy wspomnianej ustawy zakazano produkcji wyrobów zawierających azbest,
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2019 r., poz. 701 z późn. zm.) – w ustawie zawarto sposoby postępowania przy zbieraniu, transporcie, przetwarzaniu i unieszkodliwianiu odpadów, a także wymagania techniczne i organizacyjne dotyczące składowisk odpadów,
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2019 r., poz. 1396 z późn. zm.) – w tym akcie prawnym azbest zaliczono do substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, wskazano możliwości jego wykorzystania, przemieszczania, eliminowania, określono wymagania w zakresie sprawozdawczości,
- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane. (Dz. U. z 2019 r., poz. 1186 z późn. zm.) - w ustawie zawarto uwarunkowania dotyczące prac budowlanych prowadzonych przy demontażu wyrobów zawierających azbest.

Głównymi aktami wykonawczymi związanymi z tematyką azbestu są **rozporządzenia**:

1. Ministra właściwego do spraw gospodarki (w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw środowiska), określające sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest:
  - Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649 z późn. zm.),
  - Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31).
  - Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089),
2. Ministra właściwego do spraw pracy (w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw zdrowia) określające, przy uwzględnieniu środków mających na celu eliminowanie lub ograniczanie emisji pyłów azbestu i ochronę pracowników przed ich działaniem oraz sposoby pakowania i znakowania materiałów zawierających azbest: zasady bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz program szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest
  - Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r., Nr 216 poz. 1824),
  - Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2017 r., poz. 1348).
3. Ministra właściwego do spraw środowiska, określające klasyfikację odpadów zawierających azbest wraz z przypisanymi kodami odpadów
  - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2014 r., poz. 1923).
4. Ministra właściwego do spraw środowiska, określające warunki prowadzenia bazy danych dotyczącej wyrobów zawierających azbest
  - Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 7 września 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2015 r., poz. 1450).

Problematyka azbestowa ujęta została także w wielu innych ustawach i rozporządzeniach. Ze względu na szeroki zakres materiałów nie wymienia się ich w niniejszym dokumencie wskazując jedynie najważniejsze akty prawne.

Niniejszy dokument jest zgodny z obowiązującymi aktami prawnymi z zakresu gospodarki odpadami oraz z Krajowym Planem Gospodarki Odpadami 2022.

Uchwałą nr 88 Rada Ministrów w dniu 1 lipca 2016 r. przyjęła **Krajowy plan gospodarki odpadami 2022**. Dokument obejmuje zakres działań niezbędnych dla zapewnienia zintegrowanej gospodarki odpadami w kraju. Głównym celem dokumentu jest określenie polityki gospodarki odpadami zgodnej z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, wpisującej się w działania gospodarki o obiegu zamkniętym. Odpady zawierające azbest powinny być unieszkodliwiane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub z wydzieloną kwaterą na odpady zawierające azbest lub też na podziemnych składowiskach odpadów niebezpiecznych.

W dniu 24 stycznia 2019 r. Uchwałą Nr III/38/19 Sejmik Województwa Zachodniopomorskiego zmienił Uchwałą Nr XVIII/321/16 Sejmiku Województwa Zachodniopomorskiego z dnia 27 grudnia 2016 r. w sprawie uchwalenia aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2016-2022 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2023-2028 poprzez dodanie załącznik nr 2 - wykaz miejsc spełniających warunki magazynowania odpadów, na które będą kierowane zatrzymane transporty odpadów, w brzmieniu jak w załączniku do niniejszej uchwały. W aktualizacji Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Zachodniopomorskiego na podstawie analizy stanu aktualnego gospodarki odpadami i prognozowanych zmian przedstawia cel i kierunki gospodarki odpadami.

Przyjęty cel względem odpadów zawierających azbest to sukcesywne osiągnięcie celów określonych w przyjętym w dniu 15 marca 2010 r. przez Radę Ministrów Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032.

Kierunki działań względem odpadów zawierających azbest:

- Wspieranie działań informacyjno-edukacyjnych w zakresie właściwego gospodarowania odpadami zawierającymi azbest, w szczególności zagrożenia, kierunki działań.
- Kontynuacja wsparcia udzielanego przez samorząd gminny oraz WFOŚiGW na rzecz działań związanych z usuwaniem azbestu, między innymi dotacji i zachęt.

Najważniejsze zdiagnozowane problemy:

- zbyt wolne tempo usuwania wyrobów zawierających azbest w odniesieniu do wytycznych POKZA,
- niepełne dane z przeprowadzanej inwentaryzacji dotyczącej ilości, lokalizacji i stanu wyrobów zawierających azbest,
- niedostateczna pojemność kwater na składowiskach, na których mogą być unieszkodliwiane odpady zawierające azbest.

Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest, wytworzonych na terenie województwa zachodniopomorskiego powinno odbywać się z wykorzystaniem składowisk odpadów niebezpiecznych lub wydzielonych kwater na składowiskach odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, zgodnie z zasadą bliskości, na terenie województwa, a następnie na terenie kraju.

3. AZBEST – WŁAŚCIWOŚCI I ZASTOSOWANIE - SZKODLIWE DZIAŁANIE NA ZDROWIE CZŁOWIEKA

Azbest jest nazwą handlową 6 różnych minerałów z grupy serpentynów i amfiboli występujących w postaci włóknistych skupień. Pod względem chemicznym są uwodnionymi krzemianami magnezu, żelaza, wapnia i sodu.

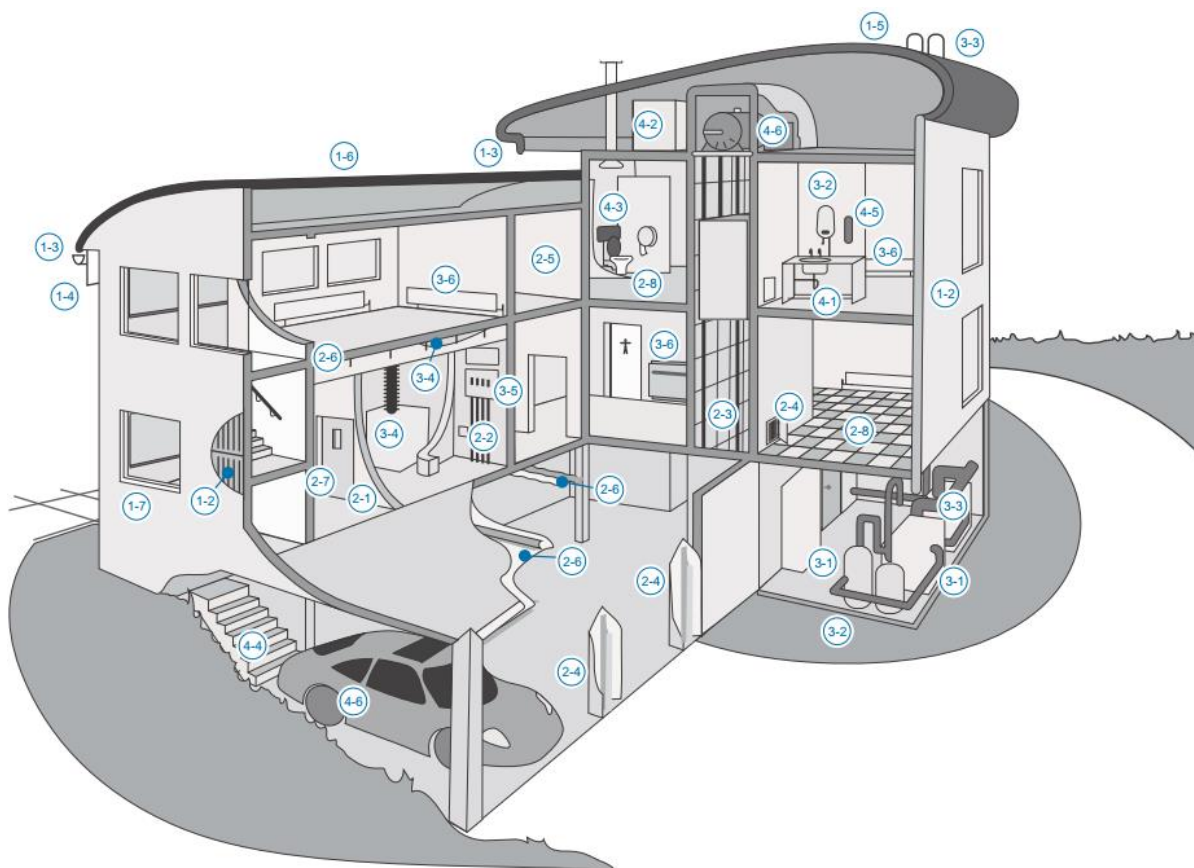
Azbest to materiał praktycznie niezniszczalny, gdyż nie ulega on bowiem ani degradacji biologicznej, ani termicznej, w związku z czym po wprowadzeniu do środowiska może on pozostawać tam przez dziesiątki lat.

W handlu powszechnie stosowano trzy rodzaje minerałów:

1. **Krokidolit, „azbest niebieski” (z grupy amfiboli)**, który posiadał najkorzystniejsze właściwości mechaniczne, przez co był najchętniej wykorzystywany w przemyśle. Jest najbardziej szkodliwy, rakotwórczy i mutagenny przez co najwcześniej wycofany z użytkowania.
2. **Amosyt, „azbest brązowy” (z grupy amfiboli)**, który należy do grupy amfiboli o szkodliwości pośredniej między krokidolitem i chryzotylem. Nie jest spotykany w wyrobach produkcji polskiej, a jedynie w wyrobach Europy Zachodniej, często w formie tynków i natrysków ogniochronnych.
3. **Chryzotyl „azbest biały” (z grupy serpentynów)** stosowany był w produkcji wyrobów azbestowo-cementowych oraz popularnych wyrobów tkanych i przędz termoizolacyjnych.

Wyroby zawierające azbest sklasyfikowano w dwóch klasach:

1. **I Klasa - wyroby azbestowe „miękkie”** - wyroby te zawierają powyżej 20% azbestu i małą ilość lepszca. Charakteryzują się gęstością objętościową mniejszą niż 1000 kg/m³. Odznaczają się dużą łamliwością i kruchością. Łatwo ulegają uszkodzeniom, powodując duże emisje pyłu azbestu. Najczęściej spotykane są w obiektach przemysłowych (elektrociepłownie, huty). Narażeni na oddziaływanie ich pyłów są pracownicy wykonujący remonty izolacji lub uszczelnień urządzeń z udziałem azbestu. Wyroby miękkie to m. in.: sznury, płótna, tkaniny z dodatkiem azbestu (lub wykonane z samego azbestu); płyty i uszczelki; kinkieryt, stosowany w ciepłownictwie na złączach rur, zaworów z gorącą wodą lub parą; płaszcze azbestowo-gipsowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie; płyty i tektury miękkie, stosowane w izolacjach ogniochronnych.
2. **II Klasa - wyroby azbestowe „twarde”** - ta grupa wyrobów azbestowych była najbardziej powszechna w budownictwie. Wyroby te charakteryzują się gęstością objętościową wynoszącą powyżej 1000 kg/m³. Wyroby „twarde” są sztywne i odznaczają się dużym stopniem zwięzłości. Procentowa zawartość azbestu jest niska i wynosi około 5% w płytach płaskich modyfikowanych celulozą, 12 -13% w płytach azbestowo-cementowych płaskich i falistych, około 20% w rurach azbestowo - cementowych. Do wyrobów tych zaliczamy przede wszystkim: płyty azbestowo - cementowe faliste, płaskie prasowane, cementowe typu „karo”; rury azbestowo – cementowe oraz złącza do nich; płaszcze azbestowo - cementowe stosowane w izolacji rur w ciepłownictwie.

Ryc. 2. Możliwe lokalizacje materiałów zawierających azbest w budynku

Źródło: „Azbest. Podręcznik dobrych praktyk wydany przywspółudziale Komitetu Starszych Inspektorów Pracy”

Objaśnienia do ryciny: **1 Dach/elewacja zewnętrzna**, 1-1 Dachówki/blacha dachowa, 1-2 Okładzina, powłoka ścienna, 1-3 Orynnowanie/rury ściekowe, 1-4 Panele podsufitowe, 1-5 Deflektory kominowe, 1-6 Pilśń dachowa, 1-7 Panele podokienne. **2 Elewacja wewnętrzna. Ściany/sufity**: 2-1 Ściany działowe, 2-2 Panele urządzeń elektrycznych, grzewczych, kuchenki, łazienek, szafek, 2-3 Panele okładzinowe szybu wyciągowego, 2-4 Panele dostępu do przewodu pionowego, obudowa przewodu pionowego, 2-5 Powłoki ozdobne, 2-6 Powłoki natryskowe elementów konstrukcyjnych, płytek sufitów zawieszonych, pasów przeciwpożarowych, izolacji strychu lub sufitu.

Drzwi: 2-7 Panele, płyty. **Podłoga**: 2-8 Płytki, linoleum, okładzina podniesionych podłóg.

3 Ogrzewanie, wentylacja i urządzenia elektryczne: 3-1 Bojler/podgrzewacz wody: izolacja zewnętrzna i wewnętrzna, uszczelki, 3-2 Rurociągi: izolacja, uszczelki, okładzina papierowa, 3-3 Rura ogniowa i uszczelki, 3-4 Przewody: izolacja, uszczelki, okładzina wewnętrzna i mieszki ochronne, Przeciwdrganiowe, 3-5 Elektryczna aparatura rozdzielcza: elementy wewnętrzne, panele otaczające, 3-6 Urządzenie grzewcze: uszczelki, panele otaczające. **4 Pozostałe elementy**: 4-1 Maty bitumiczne pod zlew, 4-2 Zbiorniki na wodę, 4-3 Zbiorniki na wodę i sedesy, 4-4 Brzeg stopnia schodów, 4-5 Koce przeciwpożarowe, 4-6 Okładzina hamulca/sprzęgło (samochód w garażu i silnik do wyciągów pionowych).

Wyroby azbestowe znajdujące się na terenie Gminy Świerzno to głównie płyty azbestowo-cementowe faliste.

Azbest staje się zagrożeniem dla zdrowia człowieka, gdy dojdzie do korozji lub uszkodzenia (łamanie, kruszenie, cięcie, itp.). Wówczas uwalniane są do powietrza włókna, które mogą zostać przeniesione podczas oddychania do płuc. Agresywność pyłu azbestowego jest zależna m. in. od średnic tych włókien, ich stężenia w środowisku oraz czasu trwania narażenia. Ryzyko zwiększa się znacznie w przypadku palących wyrobów tytoniowe.

Najgroźniejsze dla zdrowia człowieka są włókna, których średnica jest mniejsza od 3 mikrometrów. Takie włókna są łatwo wciągane wraz z powietrzem do płuc, docierając do końcowych odcinków dróg oddechowych, pozostają tam na stałe. Może to powodować chorobę zwaną azbestozą.

Z kolei włókna o średnicy powyżej 5 mikrometrów zatrzymują się w górnych odcinkach dróg. Warto pamiętać, że pył azbestowy, oprócz tego, że zanieczyszcza płuca, także je uszkadza mechanicznie - ostre cząsteczki drażnią śluzówkę - co prowadzi do zwłóknienia tkanki płucnej, W dalszej konsekwencji pośrednio wpływa to na rozwój procesu nowotworowego.

Organizm człowieka, ze względu na wspomnianą wcześniej dużą chemiczną odporność azbestu, nie jest w stanie rozpuścić tych włókien. Proces chorobowy jest długi, średnio wynosi 20 lat od chwili zetknięcia się z azbestem. Sama choroba objawia się napadami kaszlu i astmą.

Ciągłe, np. zawodowe, przebywanie w środowisku narażonym na pył azbestowy może być przyczyną następujących chorób układu oddechowego:

1. Pylica azbestowa, która przejawia się suchym, męczącym kaszlem, dusznością wysiłkową, bólami w klatce piersiowej oraz objawami nieżyty oskrzeli i rozedmy płuc. Włókna azbestowe wnikają aż do najgłębszych części płuc. Powstają ciała żelaziste, które powodują uszkodzenia i zwłóknienia tkanki płucnej.
2. Łagodne zmiany opłucnowe, które powodują ograniczenie funkcjonowania płuc, a także zwiększają ryzyko zachorowania na raka oskrzeli i międzybłoniaka opłucnej.
3. Rak płuc oraz międzybłoniak opłucnej i otrzewnej.

Dane dotyczące szkodliwego oddziaływania azbestu na zdrowie człowieka i działania rakotwórczego tego minerału odnoszą się do azbestu zawartego w powietrzu. Brak jest dowodów na wpływ włókien azbestowych, dostających się do organizmu drogą pokarmową, w tym obecnych w wodzie przeznaczony do spożycia.

4. CHARAKTERYSTYKA GMINY ŚWIERZNO

Gmina Świerzno położona jest w północno - zachodniej części województwa zachodniopomorskiego w powiecie kamieńskim. Na koniec roku 2018 liczba ludności zamieszkująca Gminę wynosiła 4 226 osób (według danych GUS).

Opisywany teren zajmuje powierzchnię 140 km². Dominują grunty rolnicze.

Biorąc pod uwagę dane Głównego Urzędu Statystycznego dotyczące podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON (stan na rok 2018), na terenie Gminy Świerzno działały 363 podmioty gospodarcze.

Zgodnie z danymi GUS wg stanu na 31.12.2017 r. z instalacji wodociągowej korzysta 95,8 % mieszkańców, z instalacji kanalizacyjnej 74,7 % natomiast z instalacji gazowej 22,5 %.

Biorąc pod uwagę dane GUS (stan na 31.12.2017 r.) na terenie Gminy Świerzno funkcjonują 234 zbiorniki bezodpływowe i 196 przydomowych oczyszczalni ścieków. Lesistość Gminy Świerzno na koniec 2018 r. wyniosła 30,9 %.

Na terenie Gminy Świerzno zostały ustanowione formy ochrony przyrody:

- Obszar Natura 2000 „Wybrzeże Trzebiatowskie”,
- pomnik przyrody - Dąb szypułkowy - *Quercus robur* - o wysokości 32 m i pierśnicy 435 cm.

5. INWENTARYZACJA BAZOWA

W celu określenia ilości azbestu i wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Świerzno przeprowadzono szczegółową inwentaryzację zasobów azbestu oraz wyrobów azbestowych, polegającą na spisie z natury.

Inwentaryzacja została przeprowadzona we wrześniu 2019 r. Przeszkolony pracownik odwiedzał właścicieli i zarządców nieruchomości bezpośrednio na terenie posesji, aby zebrać niezbędne dane dotyczące ilości wyrobów i dokonać oceny ich stanu, a także udzielić mieszkańcom niezbędnych informacji w tej sprawie. Inwentaryzacja prowadzona była w ten sposób, aby objąć działaniami cały obszar Gminy Świerzno i dokładnie zlokalizować w terenie wszystkie wyroby zawierające azbest.

Pracownik zbierał od właścicieli i/lub osób zamieszkujących posesje, na których zidentyfikowano wyroby zawierające azbest komplet informacji niezbędnych do sporządzenia „Karty inwentaryzacyjnej z oceną stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”, zawierającej informacje, o których mowa w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649 z późn. zm.) oraz w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywani i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31).

Każdy właściciel lub zarządca nieruchomości mógł złożyć informację o posiadanych wyrobach samodzielnie, jednak takie zgłoszenia nie wpłynęły do Urzędu Gminy.

Na podstawie zebranych informacji sporządzono kartę inwentaryzacyjną oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

Karta sporządzana była ręcznie dla każdego obiektu, na którym zidentyfikowano azbest i dla każdej lokalizacji odpadów azbestowych.

Ilość wyrobów zawierających azbest w terenie określono zliczając faktyczną ilość wyrobów zawierających azbest i przeliczając je na m².

Stopień pilności usunięcia wyrobów zawierających azbest dla każdego obiektu został wyliczony indywidualnie, zgodnie ze stanem faktycznym, według punktacji zawartej w załączniku nr 1 do rozporządzenia w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. Zgodnie ze skalą punktową zawartą w ww. załączniku do rozporządzenia, każdy obiekt podlegał ocenie pod kątem:

- sposobu zastosowania azbestu;
- struktury powierzchni wyrobu z azbestem;
- możliwości uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem;
- miejsca usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych;
- wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej.

W zależności od wartości punktowej powyższych parametrów każdemu obiektowi przydzielono jeden z następujących stopni pilności:

- stopień pilności I – od 120 punktów – wymagane pilne usunięcia (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie;
- stopień pilności II – od 95 do 115 punktów – wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku;
- stopień pilności III – do 90 punktów – wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat.

Na podstawie zebranych informacji sporządzony został wykaz zinwentaryzowanych nieruchomości w formacie EXCEL *.xls zawierający następujące dane:

- wykorzystujących wyroby zawierające azbest (imię i nazwisko);
- adres nieruchomości (ulica, numer nieruchomości);
- dane ewidencyjne (nr działki, obręb ewidencyjny);
- rodzaj zabudowy (budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno-gospodarczy, inny);
- ilość wyrobów (jednostka - m²);
- stopień pilności wg „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”.

Uzyskane w trakcie inwentaryzacji dane wprowadzone zostały do Bazy Azbestowej, dostępnej pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl.

Podczas wizyt na posesjach ankietar informował bezpośrednio o tematyce prowadzonych prac.

Przed przystąpieniem do prac inwentaryzacyjnych na terenie Gminy Świerzno zostały opublikowane plakaty informujące o zamiarze odwiedzin na terenie posesji.

Podsumowując, dołożono starań aby bazowa inwentaryzacja azbestu objęła wszystkie wyroby zlokalizowane na terenie Gminy Świerzno, a właściciele nieruchomości otrzymali pełną informację w zakresie tej tematyki.

6. ANALIZA ILOŚCI WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST NA TERENIE GMINY ŚWIERZNO

Inwentaryzacja wykazała, że na terenie Gminy Świerzno wyroby zawierające azbest znajdują się na 389 posesjach.

Biorąc pod uwagę formę prawną na opisywanym terenie zidentyfikowano 88 737 m² czyli 1 331,1 Mg wyrobów zawierających azbest, w tym:

- 71 830,0 m² tj. w przeliczeniu 1 079,1 Mg co stanowi 80,9 % ogółu - na terenie nieruchomości osób fizycznych,
- 16 907,0 m² tj. w przeliczeniu 251,9 Mg co stanowi 19,1 % ogółu - na terenie nieruchomości osób prawnych.

Na terenie Gminy Świerzno do III stopnia pilności wymiany zaliczone zostało 86,4 % ogólnej ilości wyrobów zawierających azbest. Ilość ta w ciągu kolejnych 5 lat powinna zostać poddana ponownej ocenie pod względem zaliczenia jej do danego stopnia pilności wymiany.

Azbest II stopnia pilności wymiany został zinwentaryzowany na 11,6 % powierzchni. W tym przypadku wymaga się przeprowadzenia ponownej oceny stanu w czasie do 1 roku.

Na terenie Gminy Świerzno zinwentaryzowano zaledwie 3,8 % wyrobów zawierających azbest ocenianych na I stopień pilności, przy którym wymagane jest pilne usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie.

Ocena stopnia pilności oraz termin przeprowadzenia ponownej oceny wynika z rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089).

Biorąc pod uwagę liczbę posesji na których zinwentaryzowano wyroby zawierające azbest należy stwierdzić, że największe ich nagromadzenie (minimum 30 posesji) występuje w miejscowościach: Chomino, Gostyń, Stuchowo i Świerzno.

Największa masa azbestu wykazana została w miejscowościach (minimum 100 Mg): Chomino, Gostyń, Starza i Stuchowo.

Dane dotyczące wszystkich miejscowości przedstawiono na w formie tabelarycznej oraz na rycinach. Należy wyjaśnić, że masę wyrobów zawierających azbest przedstawiono według założenia wynikającego z Bazy Azbestowej www.bazaazbestowa.gov.pl, gdzie masę 1 m² wyrobów azbestowych oszacowano na 15 kg.

W związku z pozytywną opinią Rady Programowej "Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032" Ministerstwo Przedsiębiorczości i Technologii podjęło decyzję o korekcie wartości przelicznika stosowanego do określania ilości wyrobów zawierających azbest szacowanych pierwotnie przy użyciu jednostki m². Przed 28 czerwca 2019 r. przelicznik 1 m² = 11 kg był niewspółmiernie niski. Obecnie można założyć, że jest on wartością prawidłową, uśrednioną dla ogółu wyrobów.

Zmiana nastąpiła w odniesieniu do wyrobów o kodach W01 (płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie) oraz W02 (płyty azbestowo-cementowe faliste dla budownictwa).

Nowa wartość przelicznika 15 kg/m² jest domyślnie stosowana w systemie Bazy Azbestowej. Szacowana masa wyrobów W01 oraz W02 zinwentaryzowanych i wprowadzonych do systemu Bazy Azbestowej z uwzględnieniem jednostki m² uległa automatycznej korekcie w dniu 28.06.2019 r. Korekta dotyczy jedynie tych wyrobów, które na chwilę wprowadzenia korekty nie zostały w całości unieszkodliwione. Informacje dotyczące wyrobów już unieszkodliwionych nie podlegają zmianie.

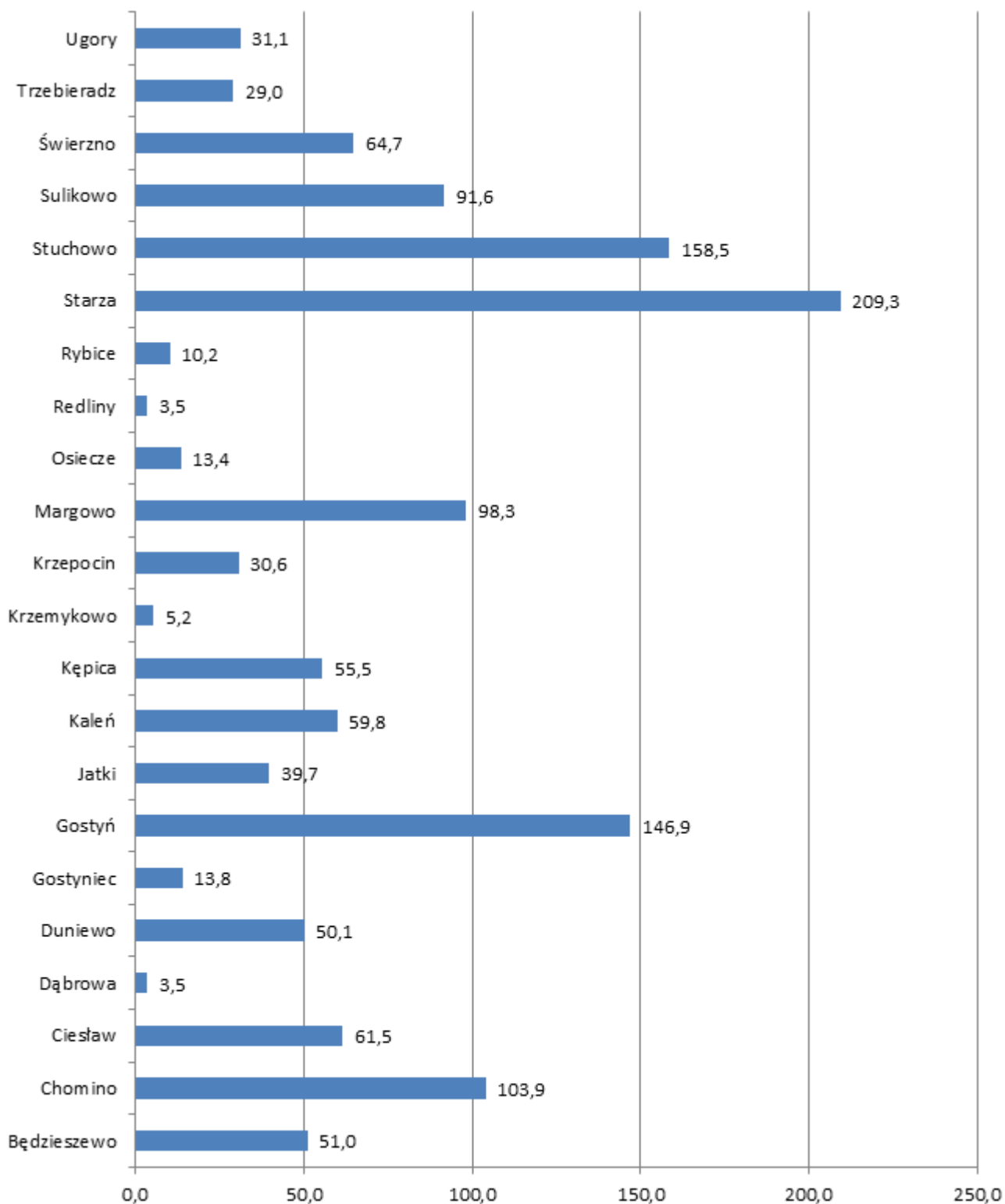
Poniżej przedstawiono dane o powierzchni i masie wyrobów zawierających azbest w podziale na miejscowości Gminy Świerzno. Informacje ujęto w formie tabelarycznej oraz na rycinie. Przeliczenie powierzchni na masę oparto o wytyczne ujęte w Bazie Azbestowej, gdzie masę 1 m² wyrobów azbestowych oszacowano na 15 kg. Na rycinie wskazano również liczbę posesji na których zinwentaryzowano wyroby zawierające azbest.

Tabela 1. Powierzchnia i masa wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Świerzno w rozbiciu na poszczególne miejscowości

Lp.	Miejscowość	ilość wyrobów zawierających azbest		I stopień		II stopień		III stopień	
		m ²	Mg*	m ²	Mg*	m ²	Mg*	m ²	Mg*
1.	Będzieszewo	3 403,0	51,0	20,0	0,3	900,0	13,5	2 483,0	37,2
2.	Chomino	6 927,0	103,9	56,0	0,8	4 190,0	62,9	2 681,0	40,2
3.	Ciesław	4 099,0	61,5	430,0	6,5	0,0	0,0	3 669,0	55,0
4.	Dąbrowa	230,0	3,5	0,0	0,0	0,0	0,0	230,0	3,5
5.	Duniewo	3 342,0	50,1	15,0	0,2	0,0	0,0	3 327,0	49,9
6.	Gostyniec	920,0	13,8	60,0	0,9	0,0	0,0	860,0	12,9
7.	Gostyń	9 794,0	146,9	90,0	1,4	570,0	8,6	9 134,0	137,0
8.	Jatki	2 648,0	39,7	460,0	6,9	0,0	0,0	2 188,0	32,8
9.	Kaleń	3 986,0	59,8	30,0	0,5	0,0	0,0	3 956,0	59,3
10.	Kępica	3 702,0	55,5	149,0	2,2	0,0	0,0	3 553,0	53,3
11.	Krzemkowo	349,0	5,2	20,0	0,3	0,0	0,0	329,0	4,9
12.	Krzepocin	2 037,0	30,6	258,0	3,9	0,0	0,0	1 779,0	26,7
13.	Margowo	6 553,0	98,3	0,0	0,0	4 220,0	63,3	2 333,0	35,0
14.	Osiecze	896,0	13,4	72,0	1,1	0,0	0,0	824,0	12,4
15.	Redliny	230,0	3,5	0,0	0,0	100,0	1,5	130,0	2,0
16.	Rybice	682,0	10,2	500,0	7,5	0,0	0,0	182,0	2,7
17.	Starza	13 952,0	209,3	5,0	0,1	0,0	0,0	13 947,0	209,2
18.	Stuchowo	10 565,0	158,5	52,0	0,8	0,0	0,0	10 513,0	157,7
19.	Sulikowo	6 107,0	91,6	30,0	0,5	0,0	0,0	6 077,0	91,2
20.	Świerzno	4 315,0	64,7	966,0	14,5	0,0	0,0	3 349,0	50,2
21.	Trzebieradz	1 930,0	29,0	175,0	2,6	300,0	4,5	1 455,0	21,8
22.	Ugory	2 070,0	31,1	0,0	0,0	0,0	0,0	2 070,0	31,1
razem		88 737,0	1 331,1	3 388,0	50,8	10 280,0	154,2	75 069,0	1 126,0

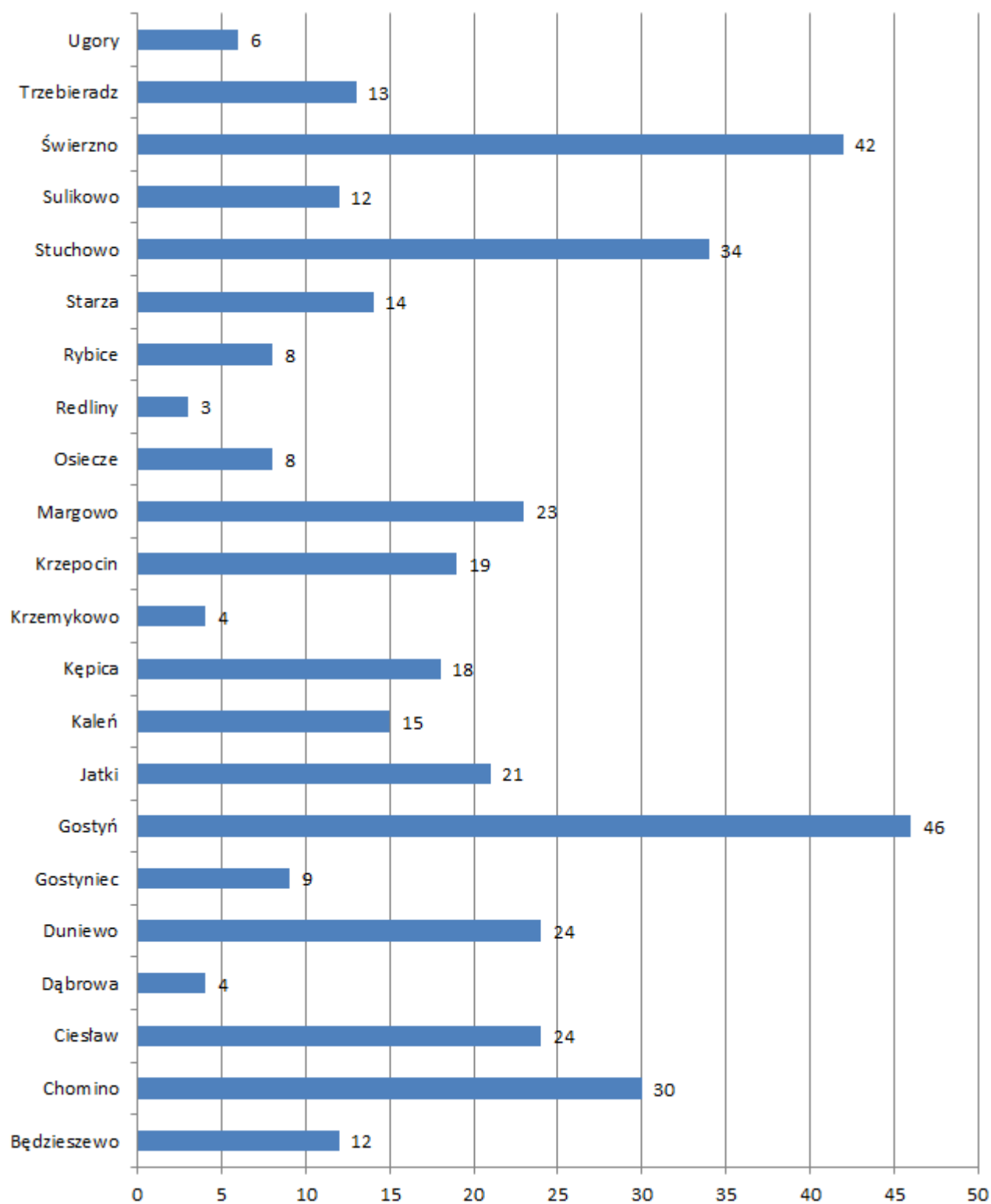
Źródło: Opracowanie własne na podstawie inwentaryzacji terenowej i danych przekazanych przez mieszkańców
*przy założeniu, że 1 m² wyrobów zawierających azbest ma masę 15 kg

**Ryc. 3. Masa wyrobów zawierających azbest (w Mg) ogółem
w rozbiću na poszczególne miejscowości Gminy Świerzno**

Źródło: Opracowanie własne *-przy założeniu, że 1 m² wyrobów zawierających azbest ma masę 15 kg

Ryc. 4. Liczba posesji na których inwentaryzacja wykazała występowanie wyrobów zawierających azbest w rozbiści na poszczególne miejscowości Gminy Świerzno

Źródło: opracowanie własne

7. SZACUNKOWE KOSZTY DEMONTAŻU, TRANSPORTU I UNIESZKODLIWIANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY ŚWIERZNO

Na terenie województwa zachodniopomorskiego znajdują się dwa składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne na terenie, których są wydzielone kwatery do składowania odpadów zawierających azbest, tj. składowisko w m. Sianów (zarządzający PGK Koszalin) oraz w m. Dalsze (zarządzający EKO-MYŚL Sp. z o.o.).

W zależności od opłacalności takiego rozwiązania należy wziąć pod uwagę możliwość unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest na składowiskach do tego przystosowanych poza terenem województwa zachodniopomorskiego.

Lokalizację składowisk przyjmujących odpady zawierające azbest na tle położenia województwa zachodniopomorskiego przedstawiono na kolejnej rycinie.

W załączniku do niniejszego opracowania zamieszczono również wykaz wszystkich składowisk odpadów wraz ze wskazaniem ich zarządców.

Ryc. 5. Lokalizacja składowisk odpadów zawierających azbest

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazaazbestowa.gov.pl

Na podstawie kosztów oferowanych przez firmy zajmujące się demontażem, transportem i unieszkodliwieniem odpadów zawierających azbest, danych z gmin, opracowań tematycznych oraz doświadczenia autorów opracowania oszacowano również pozostałe koszty związane z eliminacją azbestu z obszaru Gminy Świerzno.

Stwierdzono, że:

- **koszt transportu i unieszkodliwienia** przygotowanych do odbioru 1 Mg wyrobów zawierających azbest nie powinien przekroczyć **450 zł/Mg**,
- **koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia** 1 Mg odpadów zawierających azbest oszacowano na poziomie **750 zł/Mg**.

Należy zaznaczyć, że podane ceny są szacunkowe, a faktyczny koszt prowadzonych działań będzie w danym roku zależny od cen przedstawianych przez przedsiębiorców oferujących daną usługę, kosztów przyjęcia odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów, masy odpadów przewidzianych do odbioru oraz organizacji prac.

Mając jednak na uwadze, że niniejszy Program jest wieloletni, nie można wykluczyć zmiany warunków, dlatego oszacowano koszty na wskazanym poziomie. W przypadku, gdy koszt odbioru w danym roku będzie niższy, możliwe będzie przyspieszenie prac zaplanowanych na kolejne lata lub oszczędności finansowe. Natomiast gdyby faktyczne koszty były wyższe niż założone należy rozważyć możliwości wyższego dofinansowania działań.

Wielkość dotacji oferowanych przez poszczególne organy, m.in. przez Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie lub Gminę Świerzno ustalana będzie corocznie stąd nie można jednoznacznie wskazać jaka ona będzie.

Koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty z środków własnych właścicieli nieruchomości, środków Gminy Świerzno, dotacji i pozostałych funduszy ochrony środowiska.

Z informacji uzyskanych podczas przeprowadzonej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest wynika, że dominują wyroby obecnie użytkowane, stanowiące pokrycia budynków mieszkalnych i gospodarczych.

Masa wyrobów składowanych jest niewielka. Zaznaczyć należy, że większość tych wyrobów nie jest odpowiednio przygotowana do odbioru przez wyspecjalizowaną firmę. Często wyroby są tylko prowizorycznie zabezpieczone, a w chwili odbioru konieczne będzie ich profesjonalne przygotowanie.

Dlatego z praktycznego punktu widzenia można przyjąć założenie, że podejmując się oszacowania kosztów prac związanych ze stopniowym usuwaniem wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Świerzno należy brać pod uwagę całkowity koszt demontażu, transportu i unieszkodliwienia 1 Mg odpadów azbestowych, tj. 750 zł.

Koszt unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest przedstawiono wg założenia wynikającego z Bazy Azbestowej www.bazaazbestowa.gov.pl, gdzie masę 1 m² wyrobów azbestowych oszacowano na 15 kg.

Na terenie Gminy Świerzno do unieszkodliwienia pozostało 1 331,1 Mg wyrobów zawierających azbest.

Tabela 2. Szacunkowe koszty związane z demontażem, transportem i unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Świerzno w rozbiciu na przedziały czasowe

przedział czasowy	wyroby przewidziane do unieszkodliwienia		koszt likwidacji
	procent ogółu (%)	masa (Mg)	(zł)*
2020 - 2022	15 %	199,7	149 749
2023 - 2026	35 %	465,9	349 414
2027 - 2032	50 %	665,6	499 163
RAZEM: 2020 - 2032	100 %	1 331,1	998 325

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonej inwentaryzacji, przyjęto założenie, że unieszkodliwienie 1 Mg wyrobów zawierających azbest to 750 zł

Koszt unieszkodliwienia wszystkich wyrobów zawierających azbest zlokalizowanych w Gminie Świerzno wyniesie 998 325 zł. Przy czym należy zauważyć, że perspektywa działania do 2032 r. jest na tyle odległa, że czynników zmieniających obecne wyliczenia może być wiele.

Wyliczanie ewentualnej utylizacji rur zawierających azbest zostało pominięte gdyż najbardziej ekonomicznym rozwiązaniem jest pozostawienie rur w ziemi i budowa nowej sieci. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31) takie rozwiązanie jest dopuszczalne:

- § 7. 1. Rury azbestowo - cementowe i elementy wyłączonych z użytkowania instalacji sieci: ciepłowniczych, wodociągowych, kanalizacyjnych i elektroenergetycznych podziemnych zawierających rury azbestowo – cementowe, zainstalowane przed wejściem w życie ustawy z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest, zwane dalej „rurami azbestowo – cementowymi”, pozostawia się w ziemi bez ograniczeń czasowych z zastrzeżeniem ust. 2,
2. Rury azbestowo – cementowe mogą być pozostawione w ziemi w przypadku, gdy ich usytuowanie nie naraża na kontakt z azbestem przy czynnościach obsługowych użytkowanych instalacji infrastrukturalnych, w szczególności gdy rury azbestowo – cementowe są położone poniżej użytkowanych instalacji,
  3. Pozostawienie w ziemi, w przypadku spełnienia warunków określonych w ust. 1, rur azbestowo - cementowych wymaga oczyszczenia z wyrobów zawierających azbest miejsc usytuowania studzienek rewizyjnych i innych elementów infrastruktury, gdzie jest możliwy kontakt człowieka z wyrobami zawierającymi azbest.

8. GŁÓWNE ZAŁOŻENIA PROGRAMU USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST DLA GMINY ŚWIERZNO

Program jest opracowaniem omawiającym aktualną sytuację na terenie Gminy Świerzno, w zakresie występowania wyrobów zawierających azbest. Projekt jest dokumentem praktycznym, który powinien służyć podczas planowania prac związanych z demontażem, transportem i unieszkodliwianiem wyrobów zawierających azbest oraz w procesie pozyskiwania środków finansowych na ten cel.

Celem Programu jest przedstawienie wytycznych do racjonalnych działań programowych na dalsze lata oraz poprawa stanu środowiska przyrodniczego i bezpieczeństwa mieszkańców Gminy Świerzno.

Cele zapisane w opracowanym dokumencie dają podstawę do występowania z wnioskami o dofinansowanie działań proekologicznych przez osoby fizyczne i prawne.

Założenia opracowanego dokumentu opierają się na pięciu głównych zadaniach, które ukazują możliwość rozłożenia w czasie procesu usuwania wyrobów zawierających azbest, przy jednoczesnym wyeliminowaniu, bądź bardzo znacznym ograniczeniu zagrożeń zdrowia człowieka.

Tabela 3. Główne założenia Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Świerzno

Lp.	Główne założenia Programu	Szczegóły
1	Prowadzenie działań, mających na celu zharmonizowanie aktów prawa: <ul style="list-style-type: none"> – miejscowego, – gminnego (uchwały, regulaminy) z przepisami: – wojewódzkimi (WFOŚiGW), – krajowymi (POKzA, ustawy, rozporządzenia), – z aktami prawa Unii Europejskiej. 	<ul style="list-style-type: none"> – uchwalenie Programu usuwania azbestu, – ustalenie zasad demontażu, transportu i unieszkodliwiania azbestu na terenie Gminy Świerzno, – ustalenie zasad przyznawania dotacji celowych do kosztów utylizacji odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, – wyznaczenie w Urzędzie Gminy Świerzno koordynatora Programu.
2	Prowadzenie działań edukacyjno - informacyjnych, w celu podnoszenia świadomości i wiedzy na temat wyrobów zawierających azbest	<ul style="list-style-type: none"> – uczestniczenie koordynatora Programu i innych pracowników administracji publicznej w szkoleniach dotyczących likwidacji azbestu, – organizowanie lokalnych szkoleń informacyjnych i edukacyjnych dla zainteresowanych mieszkańców Gminy Świerzno w ramach realizacji Programu, – przekazywanie informacji na temat realizacji Programu i regulaminów mieszkańcom Gminy Świerzno (strona www, ulotki, artykuły prasowe, spotkania, szkolenia, informacje pisemne do konkretnych właścicieli nieruchomości posiadających azbest według ankiet inwentaryzacyjnych).
3	Prowadzenie zadań administracyjnych mających na celu usuwanie azbestu oraz ich transport i unieszkodliwienie na wyznaczonym składowisku odpadów	<ul style="list-style-type: none"> – organizacja zamówień publicznych dotyczących demontażu, transportu i unieszkodliwienia azbestu na wyznaczonych składowiskach,

Lp.	Główne założenia Programu	Szczegóły
	niebezpiecznych	– organizacja składania wniosków do Urzędu Gminy przez właścicieli azbestu.
4	Prowadzenie monitoringu realizacji Programu w postaci sukcesywnego uzupełniania Bazy Azbestowej dostępnej pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl	– bieżące wprowadzanie danych inwentaryzacyjnych (przyjmowanie zgłoszeń i informacji o azbecie na terenie Gminy Świerzno), – aktualizacja dokumentacji w miarę potrzeb.
5	Ocena narażenia i ochrony zdrowia mieszkańców. W razie potrzeby proponuje się współpracę z Ośrodkiem Referencyjnym Badań i Oceny Ryzyka Zdrowotnego Związanych z Azbestem	– kontrola poprawności działania podmiotów zajmujących się usuwaniem azbestu z terenu Gminy Świerzno - zwłaszcza demontażem i transportem azbestu z terenu Gminy (ocena narażenia i ochrony zdrowia mieszkańców).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032

8.1. Obowiązki Gminy Świerzno

W Urzędzie Gminy Świerzno po uchwaleniu Programu usuwania azbestu należy wyznaczyć koordynatora wdrażania Programu, co umożliwi uruchomienie procedur niezbędnych do przyspieszenia procesu usuwania azbestu z analizowanej jednostki.

Podejmowane działania, mające na celu usuwanie azbestu z obszaru analizowanej jednostki oraz ich transport i unieszkodliwienie na wyznaczonym składowisku odpadów niebezpiecznych powinny dążyć do:

- określenia rzeczywistej ilości użytkowanych wyrobów zawierających azbest,
- przyspieszenia prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest,
- zwiększenia aktywności jednostki samorządu terytorialnego w zakresie wsparcia swoich mieszkańców w procesie usuwania wyrobów zawierających azbest oraz poszukiwania środków finansowych na te działania.

Konieczne jest prowadzenie monitoringu skutków realizacji postanowień niniejszego dokumentu w odniesieniu do jego wpływu na środowisko, ład przestrzenny czy zdrowie człowieka. Proponuje się, aby wymagany monitoring skutków realizacji omawianego Programu był przeprowadzany w powiązaniu z coroczną aktualizacją stanu i jakości wyrobów zawierających azbest.

W zależności od określonego stopnia pilności wymiany wyrobów zawierających azbest zinwentaryzowanych na obszarze analizowanej jednostki, należy ponownie przeprowadzić ocenę wyrobów zawierających azbest. Obowiązek oceny przypisany jest właścicielowi nieruchomości na której znajduje się wyrób zawierający azbest, a Gmina Świerzno może prowadzić kompleksowe lub częściowe działania w tym zakresie (przykładem czego jest przeprowadzona na zlecenie Gminy Świerzno całościowa inwentaryzacja).

W przypadku kiedy azbest został oceniony jako I stopień pilności wymiany wymaga się jego bezzwłocznego usunięcia. W tym przypadku priorytetowym zadaniem Gminy Świerzno powinno być dotarcie do właścicieli posesji, na których znajduje się azbest I stopnia pilności wymiany i poinformowanie ich o konieczności wymiany, zasadach bezpiecznego demontażu, transportu i unieszkodliwienia oraz możliwościach dofinansowania

tego przedsięwzięcia. Informację taką mieszkańcy otrzymywali już w trakcie inwentaryzacji na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu.

Po roku od przeprowadzonej inwentaryzacji konieczne jest przeprowadzenie ponownej inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, w przypadku wyrobów zaklasyfikowanych do II stopnia pilności wymiany.

W ciągu kolejnych 5 lat należy ponownie ocenić stan wyrobów zawierających azbest zaklasyfikowanych jako III stopień pilności wymiany.

Wójt Gminy Świerzno wprowadza dane dotyczące wyrobów zawierających azbest do Bazy Azbestowej znajdującej się pod adresem www.bazaazbestowa.gov.pl, która służy do zapisywania, przechowywania i odczytywania danych w postaci cyfrowej.

Bieżące wpisywanie danych dotyczących gospodarowania wyrobami azbestowymi do Bazy Azbestowej jest realizacją obowiązku przekazywania do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy, informacji do Urzędu Marszałkowskiego o ilości usuniętego azbestu. Powyższe wynika z Obwieszczenia Ministra Środowiska z dnia 7 września 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2015 r., poz. 1450).

Gmina Świerzno powinna także prowadzić działania edukacyjne oraz kontrolne mające na uwadze ocenę narażenia i ochrony zdrowia mieszkańców. Należy do tego celu wykorzystać możliwe media, np. w postaci informacji na stronie internetowej Urzędu Gminy, informacji w prasie lokalnej, ulotek informacyjnych do pobrania w Urzędzie bądź wysyłki ulotek informacyjnych.

Zakłada się powierzenie zadań z zakresu usuwania i zagospodarowania odpadów wyspecjalizowanym firmom, gwarantującym odpowiedni poziom bezpieczeństwa ekologicznego – wyeliminuje to przedostawanie się pyłów azbestowych do powietrza przy demontażu. Demontaż i transport azbestu powinny odbywać się z zastosowaniem specjalistycznych zabezpieczeń, bez możliwości ich przemieszczania się.

Do kwestii ograniczających negatywne oddziaływanie związanych z usuwaniem i transportem wyrobów zawierających azbest należą:

- edukacja ekologiczna mieszkańców o szkodliwości samowolnego, samodzielного usuwania azbestu oraz jego „dzikiego” składowania,
- zabezpieczenie techniczne sprzętu i miejsca w czasie realizacji przedsięwzięcia,
- odpowiednie zabezpieczenie osób pracujących przy demontażu pokryć azbestowych,
- odpowiednie zabezpieczenie azbestu podczas przewozu na miejsce składowania.

Zapewnienie prawidłowego postępowania wyeliminuje możliwość ich dostawania się do poszczególnych komponentów środowiska. Unieszkodliwienie azbestu odbywa się poprzez składowanie na składowiskach odpadów do tego celu przystosowanych. Zostały one wymienione w załączniku do niniejszego opracowania.

Zadaniem Wójta Gminy Świerzno będzie wygospodarowanie środków finansowych na wsparcie dla właścicieli nieruchomości usuwających azbest z posesji. W przypadku braku środków własnych Gminy Świerzno konieczne będzie pozyskiwanie środków zewnętrznych (np. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie, Powiat Kamieński) na realizację prac związanych z unieszkodliwieniem azbestu oraz koordynacja tego procesu poprzez organizację zamówień, w celu przeprowadzenia prac związanych z usuwaniem azbestu.

8.2. Obowiązki właścicieli nieruchomości

Do obowiązków właściciela nieruchomości, użytkownika wieczystego lub zarządcy nieruchomości należy inwentaryzacja wszystkich wyrobów zawierających azbest znajdujących się na jego nieruchomości.

Corocznie w terminie do dnia 31 stycznia osoba fizyczna, nieprowadząca działalności gospodarczej, powinna przedłożyć wynik inwentaryzacji Wójtowi Gminy Świerzno, a przedsiębiorcy i osoby fizyczne, prowadzące działalność gospodarczą - Marszałkowi Województwa Zachodniopomorskiego.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa osobą odpowiedzialną za ocenę stanu technicznego wyrobów zawierających azbest jest właściciel lub zarządca budowli, instalacji, urządzenia technicznego oraz terenu, gdzie takie wyroby się znajdują.

Na właścicielu lub zarządcy budynku lub instalacji spoczywa też obowiązek odpowiedniego oznakowania pomieszczeń, w których znajdują się wyroby azbestowe, opracowania i wywieszenia w odpowiednim miejscu informacji ostrzegawczej o zagrożeniu azbestowym oraz zaznaczenie na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami azbestowymi.

Bezpieczne użytkowanie wyrobów zawierających azbest, w sposób niezagrażający zdrowiu bądź życiu ludzi jest dopuszczalne do 31 grudnia 2032 roku. Po tym terminie nie jest możliwe użytkowanie wyrobów zawierających azbest.

Demontaż i transport wyrobów zawierających azbest właściciel nieruchomości zleca odpowiedniemu podmiotowi. Przed rozpoczęciem prac związanych z wymianą pokrycia dachowego właściciel nieruchomości powinien złożyć zgłoszenie zamiaru rozpoczęcia robót niewymagających pozwolenia na budowę. Zgłoszenia dokonuje się w Starostwie Powiatowym w Kamieniu Pomorskim do Wydziału Budownictwa, Ochrony Środowiska, Rolnictwa i Leśnictwa (Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane Dz. U. z 2019 r., poz. 1186 z późn. zm.).

Roboty można rozpocząć jeżeli organ administracji architektoniczno-budowlanej w ciągu 21 dni od daty złożenia zgłoszenia nie skorzysta z prawa do wniesienia sprzeciwu nie później niż po upływie 3 lat od określonego zgłoszenia terminu ich rozpoczęcia.

8.3. Obowiązki wykonawcy robót

Należy podkreślić, że zgodnie z obowiązującymi przepisami niedopuszczalne jest prowadzenie jakichkolwiek prac remontowo - budowlanych przez samych właścicieli nieruchomości nie posiadających odpowiedniego przeszkolenia.

Na prowadzenie transportu odpadów azbestowych mają pozwolenie odpowiednie podmioty i tylko one mogą wykonywać prace w tym zakresie.

Zasady postępowania jakie powinien uwzględnić wykonawca przy planowaniu prac związanych z zabezpieczeniem i usuwaniem wyrobów zawierających azbest określają odpowiednie rozporządzenia, które mówią, że m. in. należy:

- zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649 z późn. zm.) oraz Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r.

zmieniającym rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089):

- w terminie co najmniej 7 dni roboczych przed rozpoczęciem robót dokonać zgłoszenia ich przez wykonawcę Powiatowemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego w Kamieniu Pomorskim, Okręgowemu Inspektorowi Pracy w Szczecinie oraz Państwowej Powiatowej Inspekcji Sanitarnej w Kamieniu Pomorskim,
  - wykonawca robót jest zobowiązany wydać zleceniodawcy pisemne zaświadczenie o prawidłowości prac oraz o oczyszczeniu terenu z pyłu azbestowego, a zleceniodawca (właściciel obiektu) zobowiązany jest przechowywać to oświadczenie przez okres co najmniej 5 lat.
- przedłożyć Wójtowi Gminy Świerżno informację o usuniętych wyrobach zawierających azbest, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31).

Należy pamiętać, że prowadzone prace powinny uniemożliwiać emisję azbestu do środowiska oraz minimalizować pylenie. Zdemontowane odpady muszą być codziennie zabezpieczane i magazynowane w niedostępnym dla osób postronnych miejscu. Dodatkowo prowadzący demontaż musi w strefie prac w widocznym miejscu umieścić tablice informacyjne „Uwaga! Zagrożenie azbestem”.

9. HARMONOGRAM ZADAŃ W ZAKRESIE USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST ORAZ OCHRONY PRZED JEGO SZKODLIWOŚCIĄ

Harmonogram działań realizowanych przez Gminę Świerżno w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest oraz ochrony przed jego szkodliwością przedstawia kolejna tabela.

Tabela 4. Harmonogram działań w zakresie inwentaryzacji i usuwania azbestu z terenu Gminy Świerżno

termin realizacji rok	opis zadania
2019	Opracowanie Programu opartego o pełną inwentaryzację ilości wyrobów zawierających azbest
	Przyjęcie Programu uchwałą Rady Gminy Świerżno
	Dotarcie do właścicieli nieruchomości, na których inwentaryzacja wykazała występowanie wyrobów azbestowych ocenionych na I stopień pilności - poinformowanie właścicieli o konieczności unieszkodliwienia wyrobów
	Prowadzenie edukacji ekologicznej – informowanie mieszkańców o prawidłowych zasadach gospodarki odpadami azbestowymi, zapoznanie mieszkańców z dokumentem

termin realizacji rok	opis zadania
2020 – 2022 3 lata	Coroczny monitoring realizacji Programu połączony z aktualizacją masy i stanu wyrobów zawierających azbest
	Bieżąca aktualizacja i modyfikowanie systemu dofinansowania i regulaminu finansowego względem obowiązujących zasad przyznawania dofinansowań przez poszczególne instytucje i organy
	Aktualizacja założeń dokumentu w miarę potrzeb
	Prowadzenie edukacji ekologicznej
	Usunięcie 15 % ilości wyrobów zawierających azbest
	Bezwzględne usunięcie azbestu I stopnia pilności
	Ponowna ocena azbestu II stopnia pilności wymagana w czasie 1 roku od przeprowadzenia inwentaryzacji
2023 - 2026 4 lata	Coroczny monitoring realizacji Programu połączony z aktualizacją masy i stanu wyrobów zawierających azbest
	Coroczna aktualizacja i modyfikowanie systemu dofinansowania i regulaminu finansowego względem obowiązujących zasad przyznawania dofinansowań przez poszczególne instytucje
	Aktualizacja założeń dokumentu w miarę potrzeb
	Prowadzenie edukacji ekologicznej
	Usunięcie 35 % ilości odpadów azbestowych
	Przeprowadzenie ponownej oceny stanu azbestu III stopnia pilności w terminie 5 lat
2027 - 2032 6 lat	Coroczny monitoring realizacji Programu połączony z aktualizacją masy i stanu wyrobów zawierających azbest
	Coroczna aktualizacja i modyfikowanie systemu dofinansowania i regulaminu finansowego względem obowiązujących zasad przyznawania dofinansowań przez poszczególne instytucje
	Aktualizacja założeń dokumentu w miarę potrzeb
	Prowadzenie edukacji ekologicznej
	Usunięcie 50 % ilości odpadów azbestowych

Źródło: opracowanie własne

10. FINANSOWANIE PRAC ZWIĄZANYCH Z USUWANIEM I UNIESZKODLIWIANIEM ODPADÓW AZBESTOWYCH

Usuwanie wyrobów zawierających azbest, szczególnie elementów budowlanych jest kosztowne i wymaga odpowiednich nakładów finansowych.

Do 2032 roku należy z terenu Gminy Świerzno usunąć wszystkie wyroby zawierające azbest. Nie będzie to możliwe bez finansowego wsparcia właścicieli nieruchomości, ich zarządców lub użytkowników.

Pomoc finansową należy zapewnić zwłaszcza w części dotyczącej transportu i unieszkodliwiania azbestu oraz w miarę posiadanych środków, demontażu pokryć dachowych. Konieczne jest zatem pozyskiwanie jak największego wsparcia finansowego

dla wszystkich inicjatyw związanych z usuwaniem z terenu Gminy Świerzno wyrobów zawierających azbest.

Źródłami finansowania usuwania azbestu są środki własne Gminy Świerzno, środki budżetu państwa pozostające w dyspozycji Ministra Inwestycji i Rozwoju, środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie, środki Powiatu Kamieńskiego, środki własne właścicieli nieruchomości, środki własne inwestorów prywatnych, środki własne jednostek samorządowych oraz kredyty.

Zgodnie z zapiskami „POKzA”:

„... Gmina powinna zapewnić wywóz odpadów zawierających azbest na składowisko odpadów. Koszt transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest powinien zostać pokryty: ze środków własnych gminy, środków właścicieli nieruchomości, przy udziale dotacji i pożyczek funduszy ochrony środowiska lub innych źródeł dostępnych dla gminy ...”.

„... Wsparcie finansowe usuwania wyrobów zawierających azbest z dużych obiektów budowlanych powinno być koordynowane przez poszczególne jednostki samorządu terytorialnego ...”.

Gmina Świerzno powinna wspierać organizacyjnie i finansowo działania mieszkańców, którzy zdecydują się usunąć pokrycia dachowe, zawierające w swym składzie azbest. Dofinansowanie działań demontażu, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest z terenu poszczególnych nieruchomości jest zależne od możliwości finansowych jednostki i środków finansowych zarezerwowanych w budżecie. Pomoc ta powinna mieć formę dopłaty do demontażu, transportu i unieszkodliwiania azbestu. Warunkiem otrzymania kredytu lub dotacji byłoby przestrzeganie zasad ustalonych w regulaminie dofinansowania transportu i unieszkodliwiania azbestu.

10.1. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie oferują możliwość dofinansowania szerokiej gamy projektów w ramach różnych programów priorytetowych ogłaszanych często jako konkursy.

Działanie jednostek opiera się na Wspólnej Strategii działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2017 - 2020.

Celem generalnym systemu Funduszy jest poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami przez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku przy pełnym oraz zgodnym z zasadami zrównoważonego rozwoju wykorzystaniu środków pochodzących z Unii Europejskiej na ochronę środowiska i gospodarkę wodną.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie udziela dotacji w zakresie demontażu, transportu i unieszkodliwiania (przekazania na składowisko).

Celem programu jest wspomaganie oczyszczania województwa zachodniopomorskiego azbestu poprzez dofinansowanie zadań związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest.

Szczegółowe informacje dotyczące dofinansowania, jak i dokładne terminy składania wniosków w latach kolejnych można będzie znaleźć na stronie Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie.

10.2. Kredyty oferowane przez banki

Jednostki samorządowe mogą korzystać także z dotacji i preferencyjnych kredytów, oferowanych oraz finansowanych ze środków oddziałów bankowych, udzielających kredytów proekologicznych. Przedmiotem kredytowania mogą być inwestycje dotyczące usuwania wyrobów zawierających azbest, m.in. wymiana powierzchni dachowych azbestowych lub elewacyjnych płyt azbestowych (z kredytu mogą być finansowane koszty demontażu, unieszkodliwienia, zakupu i montażu nowego pokrycia dachu lub elewacji).

Wśród wielu możliwych źródeł finansowania inwestycji, jednostki samorządowe oraz prywatni inwestorzy każdorazowo i indywidualnie powinni dopasowywać system możliwości finansowania do danej inwestycji i przedsięwzięcia.

BIBLIOGRAFIA

Przy opracowaniu niniejszego dokumentu wykorzystano m.in. dokumenty, akty prawne oraz informacje publikowane przez instytucje:

- 1) Program Oczyszczania Kraju z azbestu na lata 2009-2032
- 2) Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2017 r., poz. 2119)
- 3) Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2019 r., poz. 701 z późn. zm.)
- 4) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. 2019 r., poz. 1396 z późn. zm.).
- 5) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r., poz. 1186 z późn. zm.)
- 6) Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2014 r., poz. 1923)
- 7) Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. 2004 r., Nr 71, poz. 649 z późn. zm.)
- 8) Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 13 grudnia 2010 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania wyrobów zawierających azbest oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których były lub są wykorzystywane wyroby zawierające azbest (Dz. U. z 2011 r., Nr 8, poz. 31)
- 9) Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest. (Dz. U. z 2005 r., Nr 162, poz. 1089)
- 10) Obwieszczenie Ministra Środowiska z dnia 7 września 2015 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególnie zagrożenie dla środowiska (Dz. U. z 2015 r., poz. 1450)
- 11) Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r., Nr 216, poz. 1824)
- 12) Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 6 czerwca 2014 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2017 r., poz. 1348)
- 13) Strona internetowa Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie – www.nfosigw.gov.pl
- 14) Strona internetowa Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Szczecinie – www.wfos.szczecin.pl
- 15) Baza Azbestowa - narzędzie do gromadzenia i przetwarzania informacji uzyskanych z inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest – www.bazaazbestowa.gov.pl
- 16) Dane Głównego Urzędu Statystycznego – www.stat.gov.pl
- 17) Strona internetowa Ministerstwa Inwestycji i Rozwoju – www.gov.pl/web/inwestycje-rozwoj
- 18) Dane Urzędu Gminy.

SPIS TABEL

Tabela 1. Powierzchnia i masa wyrobów zawierających azbest na terenie Gminy Świerzno w rozbiciu na poszczególne miejscowości.....	16
Tabela 2. Szacunkowe koszty związane z demontażem, transportem i unieszkodliwieniem wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Świerzno w rozbiciu na przedziały czasowe	21
Tabela 3. Główne założenia Programu usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Świerzno.....	22
Tabela 4. Harmonogram działań w zakresie inwentaryzacji i usuwania azbestu z terenu Gminy Świerzno.....	26

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Schemat ilustrujący współpracę organów administracji rządowej, samorządu terytorialnego, jednostek inspekcyjnych i organizacji pozarządowych.....	6
Ryc. 2. Możliwe lokalizacje materiałów zawierających azbest w budynku	11
Ryc. 3. Masa wyrobów zawierających azbest (w Mg) ogółem.....	17
Ryc. 4. Liczba posesji na których inwentaryzacja wykazała występowanie wyrobów zawierających azbest w rozbiciu na poszczególne miejscowości Gminy Świerzno.....	18
Ryc. 5. Lokalizacja składowisk odpadów zawierających azbest.....	19

SPIS SKRÓTÓW

Dz. U. – dziennik urzędowy
GUS – Główny Urząd Statystyczny
ha - hektar
itp. – i tym podobne
kg – kilogram
Mg – Megagram (tona)
NFOŚiGW - Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
nr - numer
POKzA – Program Oczyszczania Kraju z Azbestu
poz. - pozycja
r. - rok
WFOŚiGW - Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
wg - według
ze zm. – ze zmianami

ZAŁĄCZNIKI

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

1. Karta przekazania odpadu – wzór.
2. Wzór oznakowania wyrobów, odpadów i opakowań zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest, a także miejsc ich występowania.
3. Wzór – Informacja o wyrobach zawierających azbest.
4. Wzór – ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.
5. Wykaz składowisk ogólnodostępnych przyjmujących odpady zawierające azbest.

Załącznik nr 1 do Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Świerzo

WZÓR

Karta przekazania odpadu

KARTA PRZEKAZANIA ODPADÓW		Nr karty ¹⁾	Rok kalendarzowy
Nazwa i adres posiadacza odpadów, który przekazuje odpad ^{2), 3)}		Nazwa i adres posiadacza odpadów, który przejmuje odpad ^{2), 6)}	
Miejsce prowadzenia działalności ⁷⁾		Miejsce prowadzenia działalności ⁷⁾	
Nr rejestrowy ⁸⁾	Nr rejestrowy ^{5), 8)}	Nr rejestrowy ⁸⁾	
NIP ⁹⁾	NIP ^{5), 9)}	NIP ⁹⁾	
Posiadacz odpadów, któremu należy przekazać odpad ¹⁰⁾			
Rodzaj procesu przetwarzania, któremu powinien zostać poddany odpad ¹¹⁾			
Wnoszę o wydanie dokumentu potwierdzającego unieszkodliwienie zakaźnych odpadów medycznych lub zakaźnych odpadów weterynaryjnych ¹²⁾		TAK ☐	NIE ☐
Kod odpadu ¹³⁾	Rodzaj odpadu ¹³⁾		
Data/miesiąc ^{14), 15)}	Masa przekazanych odpadów [Mg] ¹⁶⁾	Numer rejestracyjny pojazdu, przyczepy lub naczepy ^{5), 17)}	Numer certyfikatu oraz numery pojemników ¹⁸⁾
Potwierdzam przekazanie odpadu	Potwierdzam przyjęcie odpadów do transportu i wykonanie usługi transportu ^{4), 5)}	Potwierdzam przejęcie odpadu	
data, i podpis ¹⁹⁾	Data i podpis ¹⁹⁾	Data i podpis ¹⁹⁾	

Źródło: Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 25 kwietnia 2019 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz.U. 2019 poz. 819)

Objaśnienia:

- 1) Numer jest nadawany przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.
- 2) Podać imię i nazwisko lub nazwę podmiotu oraz adres zamieszkania lub siedziby.
- 3) W przypadku odpadów komunalnych do wypełnienia karty przekazania odpadów jest obowiązany podmiot, który uzyskał wpis do rejestru określonego w art. 9b ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2018 r. poz. 1454, z późn. zm.). Kartę przekazania odpadów należy wypełnić osobno dla każdej gminy, z której odpady są odbierane.
- 4) Dotyczy posiadacza odpadów transportującego odpady.
- 5) W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich transportujących odpad z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
- 6) W przypadku władających powierzchnią ziemi, na której komunalne osady ściekowe są stosowane zgodnie z art. 71 i art. 96 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz. U. z 2019 r. poz. 701, z późn. zm.), należy podać imię i nazwisko oraz adres zamieszkania.
- 7) Podać adres miejsca prowadzenia działalności. W przypadku prowadzenia działalności w zakresie obiektów liniowych, o których mowa w art. 3 pkt 3a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2019 r. poz. 1186, z późn. zm.), oraz w przypadku wykonywania usług, o których mowa w art. 3 ust. 1 pkt 32 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, należy wpisać nazwę województwa i gminy, na terenie których są wytwarzane odpady w związku z prowadzoną działalnością w zakresie ww. obiektów liniowych lub świadczeniem ww. usług. W przypadku podmiotu, który uzyskał wpis do rejestru określonego w art. 9b ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach, należy podać nazwę województwa i gminy.
- 8) O ile dotyczy. Podać numer rejestrowy, o którym mowa w art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.
- 9) O ile posiada.
- 10) Podać imię i nazwisko lub nazwę oraz adres, pod który należy dostarczyć odpad.
- 11) Dotyczy stacji demontażu w przypadku przekazywania odpadów powstałych w wyniku demontażu pojazdów wycofanych z eksploatacji innemu posiadaczowi odpadów oraz zarządzającego składowiskiem odpadów niebezpiecznych przeznaczonym do czasowego składowania odpadów rtęci metalicznej przekazującego te odpady do dalszego unieszkodliwienia, należy podać symbol R lub D. Symbole R określają procesy odzysku zgodnie z załącznikiem nr 1 do ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach. Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z załącznikiem nr 2 do ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.
- 12) Dotyczy wyłącznie wytwórcy zakaźnych odpadów medycznych lub zakaźnych odpadów weterynaryjnych przekazującego te odpady do unieszkodliwienia w spalarni odpadów. W przypadku gdy wytwórca zakaźnych odpadów medycznych lub zakaźnych odpadów weterynaryjnych przekazuje odpady zbierającemu, który uzyskał zezwolenie, o którym mowa w art. 23 ust. 4 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach, należy sporządzić osobny wniosek o wydanie dokumentu potwierdzającego unieszkodliwienie i przekazać go do spalarni odpadów.
- 13) Zgodnie z katalogiem odpadów określonym w przepisach wydanych na podstawie art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach.
- 14) W przypadku odpadów niebezpiecznych podać każdą datę przekazania odpadu.
- 15) Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadów lub jako zbiorcza karta przekazania odpadów obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego transportującego odpady, temu samemu posiadaczowi odpadów.
- 16) Podać masę odpadów z dokładnością do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych oraz innych niż niebezpieczne. W przypadku gdy masa odpadów jest mniejsza niż 1 kg, należy podać masę w zaokrągleniu do 0,001 Mg.
- 17) Dotyczy odpadów niebezpiecznych.
- 18) W przypadku posiadacza odpadów przekazującego odpady rtęci metalicznej do czasowego składowania na składowisku odpadów niebezpiecznych przeznaczonym do czasowego składowania odpadów rtęci metalicznej oraz w przypadku zarządzającego składowiskiem odpadów niebezpiecznych przeznaczonym do czasowego składowania odpadów rtęci metalicznej przekazującego te odpady do dalszego unieszkodliwienia, należy podać numer certyfikatu oraz numery pojemników.
- 19) Nie dotyczy dokumentu opatrzonego bezpiecznym podpisem elektronicznym.

Załącznik nr 2 do Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Świerzno

WZÓR

OZNAKOWANIA WYROBÓW, ODPADÓW I OPAKOWAŃ ZAWIERAJĄCYCH AZBEST LUB WYROBY ZAWIERAJĄCE AZBEST, A TAKŻE MIEJSC ICH WYSTĘPOWANIA

Wzór oznakowania dla miejsc zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest. Oznakowanie wzorowane na postanowieniu Unii Europejskiej (załącznik II do Dyrektywy 83/478 EWG).

Wszystkie wyroby zawierające azbest lub ich opakowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- a) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno posiadać wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i 2,5 cm szerokości,
- b) oznakowanie powinno składać się z dwóch części:
  - górnej ($h_1 = 40\% H$) zawierającej literę „a” w białym kolorze na czarnym tle,
  - dolnej ($h_2 = 60\% H$) zawierającej wyraźny i czytelny napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle,
- c) jeśli wyrób zawiera krokidolit, zwrot „zawiera azbest” powinien być zastąpiony zwrotem „zawiera krokidolit/azbest niebieski”.

Załącznik nr 3 do Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Świerzno

WZÓR

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST¹⁾

1. Nazwa miejsca/urządzenia/installacji, adres²⁾
2. Wykorzystujący wyroby zawierające azbest – imię i nazwisko lub nazwa i adres
3. Rodzaj zabudowy³⁾
4. Numer działki ewidencyjnej⁴⁾
5. Numer obrębu ewidencyjnego⁴⁾
6. Nazwa, rodzaj wyrobu⁵⁾
7. Ilość posiadanych wyrobów⁶⁾
8. Stopień pilności⁷⁾
9. Zaznaczenie miejsca występowania wyrobów⁸⁾
  - nazwa i numer dokumentu
  - data ostatniej aktualizacji
7. Przewidywany termin usunięcia wyrobu
8. Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest przekazanych do unieszkodliwienia⁹⁾

Data

(podpis)

Objaśnienia:

- 1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.
- 2) Adres faktycznego miejsca występowania azbestu należy uzupełnić w następującym formacie województwo, powiat, gmina, miejscowość, ulica, numer nieruchomości.
- 3) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, budynek mieszkalno – gospodarczy, inny.
- 4) Należy podać numer działki ewidencyjnej i numer obrębu ewidencyjnego faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 5) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe, izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie nie wymienione, w tym papier i tektura.
- 6) Ilość wyrobów zawierających azbest należy podać w jednostkach właściwych dla danego wyrobu.
- 7) Według „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest” – załącznik nr 1 do rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest z dnia 2 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004 r., Nr 71, poz. 649 z późn. zm.) oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 sierpnia 2010 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2010 r., Nr 162, poz. 1089).
- 8) Nie dotyczy osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami. Należy podać nazwę dokumentu oraz datę jego ostatecznej aktualizacji, w którym zostały oznaczone miejsca występowania wyrobów zawierających azbest, w szczególności planu sytuacyjnego terenu instalacji lub urządzenia zawierającego azbest, dokumentacji technicznej.

Załącznik nr 4 do Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Świerzno

WZÓR

OCENA stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca / obiektu / urządzenia budowlanego / instalacji przemysłowej

Adres miejsca / obiektu / urządzenia budowlanego / instalacji przemysłowej

Rodzaj zabudowy¹

Numer działki ewidencyjnej / obrębu ewidencyjnego²

Nazwa, rodzaj wyrobu³

Ilość wyrobu⁴

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵

Grupa nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. <1 000 kg/m ³)	25	
4	pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	
18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne)	10	
19	Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5	
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od	0	

Grupa nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
	pomieszczeń mieszkalnych)		
V	Wykorzystanie miejsca / obiektu / urządzenia budowlanego / instalacji przemysłowej		
21	Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców	40	
22	Stale lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30	
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15	
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	0	
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)		
SUMA PUNKTÓW OCENY			
STOPIEŃ PILNOŚCI			

UWAGA

W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności

Stopień I – od 120 punktów

(wymagane pilne usunięcie, wymiana na wyrób bezazbestowy lub zabezpieczenie)

Stopień II – od 95 punktów do 115 punktów

(wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku)

Stopień III – do 90 punktów

(wymagana ocena w terminie do 5 lat)

Oceniający
nazwisko i imię

Właściciel / Zarządca
podpis

miejsce / data

adres lub pieczęć z adresem

Objaśnienia

- Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo - cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo - cementowe dla budownictwa,
  - rury i złącza azbestowo - cementowe, izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo - kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo - kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie nie wymienione, w tym papier i tektura.
- Ilość wyrobów zawierających azbest podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).
- należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny, jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

Załącznik nr 5 do Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Świerzno

Wykaz składowisk ogólnodostępnych przyjmujących odpady zawierające azbest.

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Właściciel / Zarządca / Inwestor
WOJEWÓDZTWO DOLNOŚLĄSKIE			
1.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Trzebczu	Gmina Polkowice	Przedsiębiorstwo Gospodarki Miejskiej Sp. z o.o. ul. Dąbrowskiego 2 59-100 Polkowice
2.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Marcinowie	Gmina Trzebnica	Trzebnicki Zakład Gospodarki Komunalnej ERGO Sp. z o.o. Pl. Piłsudskiego 1 55-100 Trzebnica
WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE			
3.	Składowisko odpadów niebezpiecznych zawierających azbest w miejscowości Małociechowo	Gmina Pruszcz	ECO-POL Sp. z o.o. ul. Dworcowa 9 86-120 Pruszcz
4.	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych Bycz, gm. Piotrków Kujawski	Gmina Piotrków Kujawski	Zakład Instalacji Sanitarnych Utylizacja Odpadów Władysław Lewandowski Sp. z o.o. ul. Marszałkowska 18/8 00-590 Warszawa
WOJEWÓDZTWO LUBELSKIE			
5.	Składowisko Odpadów Azbestowych w Srebrzyszczu	Gmina Chełm	Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Chełmie, ul. Ks. Piotra Skargi 11 22-100 Chełm
6.	Składowisko odpadów Piaski Zarzecze II (kwatery odpadów niebezpiecznych)	Miasto Kraśnik	WOD-BUD Sp. z o.o. ul. Piłsudskiego 12/1 23-200 Kraśnik
7.	Składowisko odpadów Piaski Zarzecze II (kwatery odpadów azbestowych)	Miasto Kraśnik	WOD-BUD Sp. z o.o. ul. Piłsudskiego 12/1 23-200 Kraśnik
WOJEWÓDZTWO LUBUSKIE			
8.	Składowisko odpadów zawierających azbest	Gmina Gorzów Wielkopolski	INNEKO Sp. z o.o. ul. Teatralna 49 66-400 Gorzów Wielkopolski
WOJEWÓDZTWO ŁÓDZKIE			
9.	Składowisko odpadów niebezpiecznych w Pukininie	Gmina Rawa Mazowiecka	ZGO AQUARIUM Sp. z o.o. ul. Katowicka 20 96-200 Rawa Mazowiecka
10.	Składowisko odpadów niebezpiecznych Eko Radomsko Sp. z o.o.	Gmina Radomsko	Eko-Radomsko Sp. z o.o. ul. Narutowicza 5b 97-500 Radomsko
WOJEWÓDZTWO MAŁOPOLSKIE			
11.	Składowisko Odpadów Niebezpiecznych w Ujkowie Starym	Gmina Bolesław	Zakład Gospodarki Komunalnej BOLESŁAW Sp. z o.o. ul. Osadowa 1 32-329 Bolesław
12.	Składowisko „Za rzeką Białą”	Miasto Tarnów	Grupa Azoty Jednostka Ratownictwa Chemicznego Sp. z o.o. ul. Kwiatkowskiego 8 33-101 Tarnów
13.	Składowisko odpadów zawierających azbest Oświęcim	Miasto Oświęcim	Miejsko-Przemysłowa Oczyszczalnia Ścieków Sp. z o.o. ul. Nadwiślańska 46 32-600 Oświęcim

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Właściciel / Zarządca / Inwestor
WOJEWÓDZTWO MAZOWIECKIE			
14.	Regionalny Zakład Gospodarki Odpadami w miejscowości Rachocin	Gmina Sierpc	Zakład Gospodarki Komunalnej i Mieszaniowej w Sierpcu Sp. z o.o. ul. Traugutta 33 09-200 Sierpc
WOJEWÓDZTWO OPOLSKIE			
brak składowisk			
WOJEWÓDZTWO PODKARPACKIE			
15.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Pyszniczy	Gmina Pysznicza	Zakład Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Wolności 295 37- 403 Pysznicza
16.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne w Młynach	Gmina Radymno	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych EMPOL Tylmanowa Sp. z o.o. Osiedle Rzeka 133 34-415 Tylmanowa
17.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne z wydzielonymi kwaterami na odpady niebezpieczne zawierające azbest w Kozodrzy	Gmina Ostrów	Gminny Zakład Usług Komunalnych Sp. z o. o. Ostrów 225 39-103 Ostrów
18.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w miejscowości Futory	Gmina Oleszyce	Zakład Usług Komunalnych i Rolniczych Sp. z o.o. ul. Rynek 1 37-630 Oleszyce
WOJEWÓDZTWO PODLASKIE			
19.	Zakład Gospodarowania Odpadami Sp. z o. o. Miastkowo	Gmina Miastkowo	Zakład Gospodarowania Odpadami Sp. z o.o. ul. Akademicka 22 18-400 Łomża
20.	Zakład Przetwarzania i Unieszkodliwiania Odpadów w Czerwonym Borze	Gmina Zambrów	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Zambrowie ul. Polowa 19 18-300 Zambrów
WOJEWÓDZTWO POMORSKIE			
21.	Zakład Utylizacyjny Sp. z o.o. Gdańsk Szadółki	Gmina Gdańsk	Zakład Utylizacyjny Sp. z o.o. ul. Jabłoniowa 55 80-180 Gdańsk
22.	Zakład Zagospodarowania Odpadów Nowy Dwór Sp. z o. o.	Gmina Chojnice	Zakład Zagospodarowania Odpadów NOWY DWÓR Sp. z o.o. Nowy Dwór 35 89-620 Chojnice
23.	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. Gilwa Mała	Gmina Kwidzyn	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. Gilwa Mała 8 82-500 Kwidzyn
24.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne w Bierkowie	Gmina Słupsk	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. w Słupsku ul. Szczecińska 112 76-200 Słupsk
WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE			
25.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne z wydzieloną kwaterą na odpady niebezpieczne zawierające azbest w Świętochłowicach	Gmina Świętochłowice	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej w Świętochłowicach Sp. z o.o. ul. Łagiewnicka 76 41-608 Świętochłowice
26.	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Sosnowcu	Miasto Sosnowiec	Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. w Sosnowcu ul. Grenadierów 21 41-216 Sosnowiec
27.	Składowisko Odpadów innych	Miasto Knurów	PPHU KOMART Sp. z o.o.

Lp.	Nazwa	Lokalizacja	Właściciel / Zarządca / Inwestor
	niż niebezpieczne i obojętne z wydzielonym sektorem III dla składowania odpadów zawierających azbest Knurów		ul. Szybowa 44 44-194 Knurów
28.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne z wydzieloną kwaterą na odpady niebezpieczne zawierające azbest Jastrzębie Zdrój	Miasto Jastrzębie - Zdrój	COFINCO-POLAND Sp. z o.o. ul. Graniczna 29 40-956 Katowice
WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE			
29.	Składowisko odpadów zawierających azbest Dobrów	Gmina Tuczępy	ŚRODOWISKO i INNOWACJE Sp. z o.o. Dobrów 8 28-142 Tuczępy
WOJEWÓDZTWO WARMIŃSKO - MAZURSKIE			
30.	Zakład Zagospodarowania Odpadów w m. Wysieka	Gmina Bartoszyce	Zakład Gospodarki Odpadami Sp. z o.o. ul. Zbożowa 8 11-200 Bartoszyce
WOJEWÓDZTWO WIELKOPOLSKIE			
31.	Składowisko odpadów niebezpiecznych Konin	Miasto Konin	Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. ul. Sulańska 11 62-510 Konin
WOJEWÓDZTWO ZACHODNIOPOMORSKIE			
32.	Regionalny Zakład Odzysku Odpadów w Sianowie Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne	Miasto Sianów	Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o.o. ul. Komunalna 5 75-724 Koszalin
33.	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne Dalsze	Gmina Myślibórz	EKO-MYŚL Sp. z o.o. Dalsze 36 74-300 Myślibórz

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.bazaazbestowa.gov.pl